

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Középiskolai reform Olaszországban.

Kevés intézmény reformjának a sürgősségét hangoztatják egész Európában olyan gyakran, mint a középiskoláét, sőt ezen a téren már nemcsak kivánságokról, hanem eredményekről is lehet beszélni. A legutolsó évtized nagy reformjai között első helyen mindenesetre a francia középiskola új szervezése áll, de alig van állam, amely kisebb-nagyobb reformokat ne valósított volna meg ezen idő alatt. Olaszország sem akar elmaradni az általános törekvések mögött és hogy a reformtörekvéseknek is lesz eredményük, azt remélni engedni az a körülmény, hogy a reform szervezése a hivatalos hatóság kezében van. Bianchi Leonardo minisztersége idején alakult meg a hivatalos reformbizottság, amely részletes tárgyalásainak eredményeképp a múlt év végén két vastkos kötetben számolt be munkásságáról. Ez a két kötet nagy gonddal készült és belőle sok tanulságot lehet meríteni. Megtaláljuk bennük az olasz középiskola történeti fejlődésén kívül mindazokat a kivánságokat, amelyek a meglévő állapotok javítása érdekében elhangzottak és amelyeket a bizottság igyekezett lehetőség szerint figyelemre is méltatni. Nem kerülték el a bizottság figyelmét azok a reformok sem, amelyek Európa különböző országaiban a közelmúltban megvalósultak és ezeknek alapos áttanulmányozása után látott hozzá a szükséges javításokra vonatkozó nézetének kifejtéséhez. Külön fejezetekben tárgyalja a nevelő iskola szervezését, a szakoktatás berendezését, a testi nevelést, majd sorba veszi a tanárképzés, a vizsgálatok és a tankönyvek kérdését. Szó van még az iskolai rendtartásról és a magániskolákról. Ezeknek a fejtegetéseknek az összefoglalásaként tekinthetjük a második kötet végén található középiskolai törvénytervezetet.

A szervezés mintája a francia középiskolák szervezete volt. A bizottság mindenekelőtt megkülönbözteti a nevelő középiskolától a középfokú szakiskolát. Az első csoportba sorolja mindazokat az iskolákat, amelyeknek feladata a tanulók értelmét és jellemét a közműveltségnek a felsőbb tanulmányokra előkészítő elemei útján fejlesz-

teni, míg a második csoportba tartozó iskolák a népoktatás betetőzéseként határozott foglalkozási ágakra készítik elő növendékeiket. Mindkét fajú iskolában alsó és felső tagozatot különböztetnek meg. Az alsó tagozatban bármely középiskola csak elemi módszerekkel és túlyomóan általános jellegű oktatással járulhat a tanulók értelmének fejlesztéséhez, akár azt tűzi ki feladatául, hogy benne a tanuló eleendő műveltséget szerezzen az életre, akár azt, hogy szilárd alapot adjon felsőbb tanulmányokra. A felső tagozat oktatása a növendéknek az alapvető ismeretek birtokában érettebb és használatában gyakorlottabb értelmét közvetlenebbül és meredekebb utakon vezetí és pedig avval a különösebb céllal, hogy a műveltség, illetve a hivatás határozott céljai felé vigye.

Kizártnak tartja a bizottság, hogy a középfokú oktatás mindkét neme teljesen egyező legyen alsó tagozatában, viszont a nevelő középiskolát egységes alsó tagozaton kívánja felépíteni. Pozitív javaslata erre nézve a következő: Szerveztessék egy egységes, hároméves tanfolyamú iskola — amelyet a nemzeti hagyományokra való tekintetből gimnáziumnak óhajt a bizottság elnevezni — amelyben elemi módon tanítsák mindazokat a tárgyakat, amelyek fontosak azoknak a tanulóknak a továbbfejlesztése szempontjából, akik az elemi iskolában megszerezték a műveltség alapjait és annyira fejlődtek, hogy a középfokú tanulmányokban eredménnyel haladhatnak. Ezek a tárgyak azonban ne szolgálják a művelődésnek semmiféle különös irányát, ezért ne szerepeljen közöttük a latin nyelv.

A szakiskola alsó tagozatára kétféle tipust ajánl a bizottság.

1. Egy iskolát, amely a felsőfokú szakoktatásra készítsen elő; ennek a tanfolyama is három évfolyamú legyen, nevéül pedig a *Scuola tecnica* elnevezés látszik megfelelőnek. Tanterve mindig őrizze meg a képző oktatás jellegét és tartalmazza a szerényebb igényű közműveltség valamennyi lényeges elemét, azonban ne legyen egyforma, hanem intézetről-intézetre változzék, tekintetbe véve mindig azt a felsőbb szakiskolát, amelyre előkészít.
2. Egy iskolát, amely két- vagy hároméves tanfolyamával a népiskola kiegészítéseül szolgáljon; célja ne legyen más, mint bővebb kifejtése annak az oktatásnak, amelyben a tanulók az elemi iskola utolsó éveiben részesültek, úgyhogy itt szerzett műveltségük eleendő előkészítés legyen az alsóbb foglalkozásokra. Ennek az iskolának a tantervét mindig azon község lakóságának különös szükségleteihez és uralkodó szokásaihoz kell alkalmazni, amelyben létesül. Ezeknek a felső népiskoláknak a tanítóit versenyvizsgálatok útján válogassák ki azok közül az elemi iskolai tanítók közül, akik elemi iskolában legalább három évig működtek és a tanítóképzőkön szervezendő külön tanfolyamokat elvégezték.

A nevelő középiskola öt évfolyamú felső tagozatát három ágazatának tervezi a bizottság; a három ágazat közös neve *liceo* lenne. A *liceo classico* tantervében főszerepe lenne a görög és latin nyelvnek és irodalomnak, ezek mellett szerepelne még egy modern nyelv, a francia, és korlátolt mértékben a földrajz, mennyiségtan és a természettudományok. A *liceo scientifico* jellegét a mennyiségtan és természettudományok adnák meg; jelentős figyelemben részesülne itt még a földrajz és rajz is, és nem volnának kizárva a nyelv-irodalmi tanulmányok sem; ezeket két idegen nyelv képviselné, a francia és a német vagy angol. Közvetítő szerepet töltené be végül a *liceo moderno*, melyben egy klasszikus nyelv, a latin, mellett helyet találnának a földrajz, a mennyiségtan és a természettudományok is; tanítanának azonkívül rajzot is. De ennek az ágnak főjellegét mégis az adná meg, hogy benne három modern nyelvet tanítanának, a franciát, angolt és németet és tantervében hely jutna a jogi és gazdasági tanulmányok elemeinek is. Mind a három ágnak közös tárgya lenne az olasz nyelven és irodalmon kívül a bölcsészet és a történelem.

A technikai és szaknevelés felső tagozata gyanánt különböző szervezetű, tartamú és tantervű iskolákról kell gondoskodni aszerint, hogy milyen pályára készítik elő növendékeiket. Ilyen iskolák alapjául szolgálhatnak a már fennálló középfokú ipari, kereskedelmi és gazdasági szakiskolák, illetve a ma fennálló *istituto tecnico* ilyen irányú ágazatai, míg ezen intézetek nevelő ágazatából alkúlna ki a *liceo moderno*.

Valamennyi fajú középiskolának úgy alsó, mint felső tagozatában a nevelő és szakoktatás kiegészítéseül ott kell szerepelnie a katonai és sportszerű tornagyakorlatok oktatásának, hogy az iskolák a testi nevelés érdekében is megtegyék azt, amit egy modern kultúr-nemzet iskolájától el lehet várni.

A bizottság pædagogiai fejtegetéseit nem akarjuk itt részletes ismertetés tárgyává tenni. Megelégszünk annak a megállapításával, hogy ezek a fejtegetések a tudomány mai színvonalán állanak és nagy hasznára lesznek mindazoknak, akik az olasz középiskolákban fognak tanítani és nevelni. Soraink célja csak a tervezett külső szervezet ismertetése. Ebből a szempontból nézve a bizottság javaslatait, nem mellőzhetjük el azokat a megjegyzéseket, amelyek a felvételre és a vizsgákra vonatkoznak. A gimnáziumba és a technikai iskolába, tehát akármely középiskola alsó tagozatába való felvételre az elemi iskolai bizonyítvány (*certificato di maturità*) jogosít, de a gimnáziumba tíz éven aluli tanulókat nem lehet felvenni. Minden felső tagozat végén mindazok, akik az alsó tagozat végbizonyítványának

megszerzése után a megfelelő felső tanfolyamot is elvégezték, valamennyi tárgyból záróvizsgálatot tesznek. A záróvizsgálatról szóló szakiskolai bizonyítvány csak meghatározott foglalkozások gyakorlására képesít, a liceumokon szerzett ilyen bizonyítvány viszont jogosít az egyetem akármelyik karára, illetve akármilyen egyetemi tanfolyamra, de a bölcsészeti karokra való beiratkozáshoz szükséges még kiegészíteni a liceo moderno végbizonyítványát görög vizsgálattal, a liceo scientificoét pedig a latin és görög nyelvből teendő vizsgálattal; továbbá a jogi karra a liceo scientifico végzett növendékei csak kiegészítő latin vizsgálat letévése után léphetnek. Az egyes osztályokban az évváró vizsgálatok alól felmenthetők azok a tanulók, akikről a tanári kar $\frac{2}{3}$ részének az a véleménye, hogy valamennyi tárgyból megfelelő előmenetelt tudnak felmutatni. A felső tagozat egyik ágából a másikba kiegészítő vizsgálat alapján lehet átlépni. Törvényes jogérvénye csak az állami iskolákban kiállított bizonyítványoknak legyen, de ilyen állami intézetekben magánvizsgálatot tehesenek mindazok, akik tanulmányaikat a szülői házban, vagy magániskolákban végezték, de egyébiránt az illető vizsgálat követelményeinek épúgy megfelelnek, mint az illető intézet rendes tanulói.

A középiskolák megfelelő igazgatása és vezetése érdekében kívánatosnak tartja a bizottság, hogy a nevelő középiskola valamennyi tagozatát, a szakiskolák alsó tagozatául szolgáló technikai iskolát és felső népiskolát a közoktatásügyi minisztérium fennhatósága alá rendeljék, viszont a középfokú szakiskolákat, azonkívül az iparos inasiskolákat, az alsófokú gazdasági, ipari és kereskedelmi iskolákat vezesse a földművelésügyi, ipari és kereskedelmi minisztérium. A közoktatásügyi tanács működésének ki kellene tehát terjeszkedni a) a technikai iskola oktatásának berendezésére; b) a felső népiskola tanulmányi szervezésére; c) ezen iskolák személyzetére vonatkozó bármilyen tanulmányi és adminisztratív kérdésre is. Evégből alakítani kellene a tanács körében egy külön szaktanácsot, amelynek elnöke volna a tanács alelnöke, két tagját a Senato, két tagját a képviselőház küldené ki; tagjai volnának még a népiskolai főigazgatók és öt szakférfú, akiket a miniszter nevezne ki.

A közoktatásügyi miniszter fennhatósága alá tartozó középiskolák felügyeletére és irányítására a bizottság javasolja, hogy minden tartományban legyen egy felügyelő, akit egy középiskolai tanulmányi tanács támogatna munkásságában. A tanács tagjai a tanulmányi székhely középiskoláinak igazgatóin kívül a szükséghez képest néhány vidéki intézet igazgatója. Ezenkívül az egyes tartományokat tíz felügyelői kerületre osztanák, ezek felügyelőiből alakulna a *Consiglio regionale dell'istruzione media*, amely a minisztérium kijelölte

elnök vezetésével időnkint számbavenné és megvitatná a vidék középiskoláinak tanulmányi és fegyelmi viszonyait és szükségleteit; hogy ezekről jelentést tegyen a miniszternek, hogy segítsen rajtuk; azonkívül ez a tanács mondana véleményt az iskolák tanítószemélyzetéről is. A tanfelügyelők működését végül egy központi bizottság igazgatná, amely évenként összegezné a tanfelügyelet munkásságának eredményeit és összefoglaló jelentésben számolna be a középiskolai nevelés és oktatás állapotáról és előterjesztené a miniszternek, hogy mily intézkedések látszanak szükségeseknek ezeknek az állapotoknak a tökéletesítése érdekében. A tartományi tanfelügyelők száma legalább hattal legyen több a tartományokénál, hogy a nem működőket felváltva be lehessen hívni a központi bizottságba. Hasonlóan kellene szervezni a földművelésügyi miniszter fennhatósága alá tartozó iskolákat is.

Érdekes adat még a rendtartásból a következő: Akármilyen nemű és rendű középiskolai osztályba ne lehessen felvenni *huszonöt*-nél több tanuló. Ajánlja továbbá a bizottság, hogyha valamely középiskola öt egymásután következő évben nem tud évenként legalább negyven tanulókat kapni és ha nem lehet más középiskolát tenni a helyére, amely jobban megfelelne a helyi viszonyoknak és szükségleteknek, az ilyen középiskolát be kell zárni és helyébe felső népiskolát kell állítani.

Mindezen reformok megvalósításának legfőbb akadályát a megfelelő tanerők hiányában látja a bizottság. Különösen gyenge a modern nyelvtanárok képzése, ezért elsősorban ebben az irányban van szükség sürgős reformokra. Az egyetemeken modern filológiai tanszékeket kell szervezni és a jelöltek erősebb képzése céljából utazási ösztöndíjakat kell alapítani. Másik akadály, hogy nincs elegendő iskolaépület, ezeknek felépítése és a modern nevelés igényeihez képest való felszerelése rendkívül nagy terheket róna az illetékes tényezőkre. Ép ezért a bizottság a reformot fokozatosan gondolja csak megvalósíthatónak, a helyi viszonyok, a rendelkezésre álló épületek, tanerők és anyagi eszközök kellő tekintetbevételével, mindig szem előtt tartva a reform pädagogiai követelményeit. A teljes megvalósítás tíz évre terjedne ki.

Kelemen Ignác.

Minimális és normális tantervi anyag.

A bécsi «Verein der Freunde des humanistischen Gymnasiums» egyik múlt évi gyűlésében *Raschke*, innsbrucki tanár a címben idézett